

RUSYA FEDERASYONU ÜLKE RAPORU (2021)

**MOSKOVA BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ**

İÇİNDEKİLER

A) GENEL EKONOMİK GÖRÜNÜM	2
B) MAL TİCARETİ	3
C) HİZMET TİCARETİ VE GÜMRÜK İŞLEMLERİ	4
C.1) Müteahhitlik Hizmetleri ve Yatırımlar.....	4
C.2) Turizm	4
C.3) Sağlık Turizmi.....	4
C.4) Lojistik	5
C.5) Limanlar	5
C.6) Referans Fiyat Uygulaması	5
C.7) Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GSP).....	6
C.8) Gümrük İşlemleri	6
C.8.1) Gümrük Vergileri	6
C.8.2) Katma Değer Vergisi (KDV) ve Diğer Gümrük Yükümlülükleri.....	6
D) GÜNCEL BİLGİLER	7
D.1) İş Ortamı	7
D.2) Perakende Sektörü.....	7
D.3) E-Ticaret.....	8
D.4) Sertifikasyon	8
D.5) Etiketleme Uygulaması	9
D.6) İthal İkameci Politikalar.....	10
E) RUSYA PAZARINA YÖNELİK GENEL DEĞERLENDİRMELER	10

A) GENEL EKONOMİK GÖRÜNÜM

17 milyon km²'yi aşan toprak büyüklüğüyle dünyanın en büyük yüzölçümüne sahip ülkesi olan Rusya Federasyonu (Rusya), 11 farklı zaman dilimine bölünmüştür. Asya'nın kuzeyinde, Pasifik Okyanusu ve Avrupa arasında Kuzey Buz Denizine kadar uzanan ve 14 ülkeyle sınır komşusu olan Rusya, 147 milyona dayanan bir nüfusa sahiptir. İki parlamentolu bir başkanlık sistemi ile yönetilen Rusya, federe cumhuriyetler ve şehirlerden oluşmaktadır. Ülkeyi Devlet Başkanı yönetmekte, Başbakan başkanlığındaki hükümet de yürütme yetkisine sahip bulunmaktadır. Yasama yetkisi ise, Duma (Federal Meclisin alt kanadı) ve Federasyon Kurulu (Federal Meclisin üst kanadı)'ndan oluşan Federal Meclis'e aittir.

Rus ekonomisi 1,5 trilyon dolarlık gayrisafi yurt içi hasılasıyla, sıralamada dünyanın en büyük ilk 10 ekonomisini zorlamaktadır. Yüksek düzeydeki cari fazla ve döviz rezervleri ile nispeten düşük dış borç oranı ülke ekonomisinin güçlü alanlarını teşkil etmektedir. Ekonomik büyüme açısından 2018 yılında son 7 yılın en iyi performansına (%2,8) ulaşılan Rusya'da, 2019 yılında ise %2'lik bir büyüme elde edilmiştir.

Tüm dünyada etkisi ciddi şekilde hissedilen COVID-19 pandemisinin menfi ekonomik etkileri sonucu 2020 yılı için %4-6 aralığında bir daralma beklenen Rusya'da, reel ekonomik gerileme %3 ile beklentilerin altında gerçekleşmiştir. Yine aynı yıl hanehalkı reel harcanabilir gelir düzeyinde %3'lük bir düşüş meydana gelmiştir. Ülke ekonomisinde 2021 yılı için ise yaklaşık %3'lük bir toparlanma beklenmektedir. Ancak, 2021 yılının ilk çeyreği itibarıyla geçici verilere göre; reel ekonomide %1, hanehalkı reel harcanabilir gelir düzeyinde ise %3,6'lık bir gerileme görülmektedir.

2019 yılında %4,6 seviyesinde olan ancak pandeminin ilk dönemini müteakip 2020 yılı Ağustos ayında %6,4 seviyesine kadar yükselen işsizlik oranı yılsonu itibarıyla %5,9'a gerilemiş, ortalamada ise %5,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2020 yılında yaşanan petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar ise, Rus ekonomisine ilişkin bu yöndeki risk algısını artırmış bulunmaktadır.

Tablo 1: Rusya / Temel Ekonomik Göstergeler

Gösterge	2016	2017	2018	2019	2020
GSYİH (milyar \$)	1.285	1.579	1.652	1.774	1.456
GSYİH (milyar Ruble)	85.616	91.843	103.862	109.193	106.607
Reel GSYİH Büyümesi	%0,2	%1,8	%2,8	%2,0	-%3
Kişi başı GSYİH (\$)	8.945	10.248	11.400	12.150	9.958
Kişi başı GSYİH (SAGP, \$)	24.128	25.926	28.682	29.189	
İhracat (milyar \$)	285,5	357,1	449,3	422,8	337,1
İthalat (milyar \$)	182,3	226,9	238,2	243,8	231,7
Dış ticaret dengesi (milyar \$)	103,2	130,1	211,2	179	105,4
Cari işlemler dengesi (milyar \$)	24,5	32,4	113,7	64,6	33,9
İşsizlik oranı	%5,3	%5,1	%4,8	%4,6	%5,8
Tüketici Enflasyonu	%5,4	%2,5	%4,3	%3	%4,9
MB politika faizi (31 Aralık itibarıyla)	%10	%7,75	%7,75	%6,25	%4,25
Toplam dış borç (milyar \$)	511,8	518,2	455	490,8	467,9
Uluslararası rezervler (milyar \$)	377,7	432,7	468,5	554,4	596

Kaynak: Rusya Merkez Bankası, Rosstat, IMF, Trademap

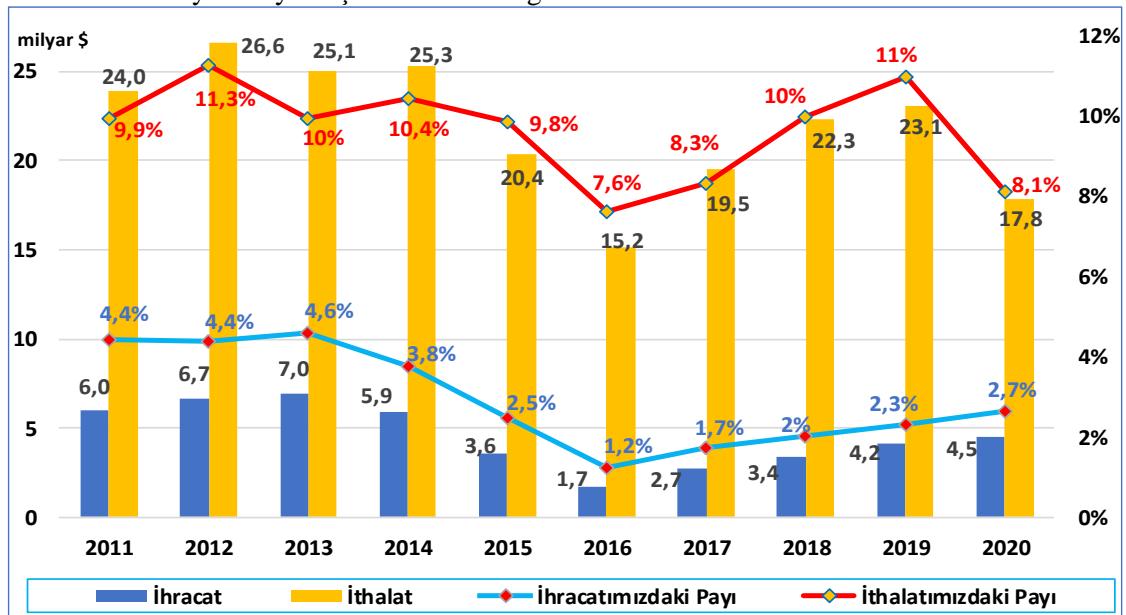
17/11/2018 tarihinden itibaren %7,75 olarak uygulanan Merkez Bankası politika faizi, 14/06/2019 tarihini müteakip verilen ekseriyetle 25'er ve 50'şer baz puanlık toplam 9 indirim kararı sonucu %4,25 seviyesine kadar düşürülmüştür. Ancak, ülkede %4 olarak hedeflenen enflasyon oranının 2021 yılı Şubat ayında %5,7 seviyesine yükselmesini müteakip gösterge faizi oranı, ilk olarak 19/03/2021 tarihinde 25 baz puanlık bir artışla %4,50 seviyesine, 23/04/2021 tarihinde ise 50 baz puanlık artışla %5 seviyesine yükseltilmiş bulunmaktadır.

B) MAL TİCARETİ

Rusya, zengin doğal gaz, petrol ve maden kaynaklarının yanı sıra geniş tarım ve ormanlık alanlarıyla en önemli hammadde tedarikçisi ülkeler arasında yer almaktadır. Petrol ve ürünleri, doğal gaz, taşkömürü, tahıl ve demir-çelik ürünleri başlıca ihraç; ilaç, cep telefonu, kara taşıtları ve aksesuarları, makineler ve hava taşıtları ise önde gelen ithal kalemleri oluşturmaktadır. 2019 yılında yaklaşık 423 milyar dolarlık ihracatıyla dünyada 14'üncü sırada bulunan Rusya, petrol fiyatlarındaki dalgalanmalar ve COVID-19 pandemisi nedeniyle daralan dış talep sonucu 2020 yılında ihracat yaklaşık **337 milyar** dolara gerilemiştir. Rusya'nın en önemli pazarları arasında AB-27 (%33,8), Çin (%14,6), Belarus (%4,7) ve Türkiye (%4,7) ilk sıralarda yer almaktadır. Yaklaşık **232 milyar** dolarlık ithalatıyla Rusya en çok AB-27 (%34), Çin (%23,7), ABD (%5,7), Belarus (%5,4), G. Kore (%3,1), Japonya (%3,1) ve Türkiye (%2,2)'den ithalat gerçekleştirmektedir (Trademap, 2021).

Rusya ve Türkiye arasında 2000 yılında 4,5 milyar dolar olan ticaret hacmi, artan petrol fiyatlarının da etkisiyle 2008 yılında rekor seviye olan 37,8 milyar dolara yükselmiştir. 2013 yılında Rusya'ya yönelik yaklaşık 7 milyar dolara ulaşan ihracatımız (4'üncü sıra); 2019 yılında yaklaşık 4,2 milyar dolar (10'uncu sıra), 2020 yılında ise %8,9'luk bir artışla 4,5 milyar dolar seviyesinde tezahür etmiştir (10'uncu sıra). Başta narenciye, taze üzüm ve domates olmak üzere yaş meyve sebze ürünleri, makina, kara taşıt ve aksesuarları ile giyim eşyası ve aksesuarları başlıca ihraç ürünlerimizi oluşturmaktadır. 2020 yılı ihracatımızda; ayrıca, sağladığı 121 milyon dolarlık döviz girdisiyle balıkçı gemileri dikkat çekmektedir. Rusya'ya yönelik ihracatımızın %40'a yakını İstanbul'dan gerçekleştirilmiş, anılan şehrimizi Mersin, İzmir ve Hatay takip etmiştir. Rusya'nın Moskova şehri ve bölgesi ise yaklaşık 2,6 milyar dolarlık mal alımıyla 2020 yılında ülkemizden gerçekleştirilen ithalatta ön plana çıkmaktadır.

Tablo 2: Türkiye-Rusya Dış Ticaret Göstergeleri

Kaynak: TÜİK (2019 yılı ve sonrası için Genel Ticaret Sistemi verileri esas alınmıştır.)

2019 yılı itibarıyla Rusya, toplam ithalatımızda %11'luk payla (23,1 milyar dolar) ilk sırada yer almıştır. Ancak, 2020 yılında Rusya'dan ithalatımız 17,8 milyar dolara (%8,1)

gerilemiştir (3'üncü sıra). Petrol ve ürünleri, doğal gaz, taşkömürü, demir-çelik ürünleri, işlenmemiş alüminyum ve muhtelif tahıl ürünleri (dahilde işleme rejimi kapsamında) anılan ülkeden ithal ettiğimiz başlıca ürünlerdir. Rusya'dan ithalatımızın yine yarısına yakını İstanbul'dan gerçekleştirilmiş, anılan şehrimizi Ankara, Kocaeli ve Hatay takip etmiştir. Rusya'dan 2020 yılındaki ithalatımızın yaklaşık 7,1 milyar dolarlık kısmı ise yine Moskova şehri ve bölgesinden gerçekleştirilmiştir.

C) HİZMET TİCARETİ VE GÜMRÜK İŞLEMLERİ

C.1) Müteahhitlik Hizmetleri ve Yatırımlar

Müteahhitlik hizmetleri alanında Rusya ülkemizin bir numaralı pazarı konumunda bulunmaktadır. Bugüne kadar Türk müteahhitlik sektörünün yurt dışında üstlendiği 426 milyar doları aşan proje portföyünün yaklaşık beşte biri Rusya merkezli projelere ait bulunmaktadır.

Diğer taraftan; halihazırda, Rusya'da tekstil-konfeksiyon, bankacılık, turizm, gıda-gıda işleme, beyaz eşya-makina, cam sanayi ve müteahhitlik-inşaat malzemeleri alanlarında güçlü Türk yatırımlarının bulunduğu görülmektedir. Ticaret Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilen 2020 yılı yurt dışı yatırım anket çalışması verilerine göre; Rusya'da bulunan Türk yatırımlarının sermaye pozisyonu 771,3 milyon dolara ulaşmıştır. Türkiye'de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerin yurt dışında gerçekleştirdikleri toplam yatırımlar içerisinde Rusya'daki yatırımların payı ise %1,5'ten %1,84'e yükselmiştir. Ayrıca, firmalarımızın üçüncü ülkeler üzerinden Rusya'ya gerçekleştirmiş olduğu yatırımlar da dikkate alındığında, Rusya'da gerçekleştirilen Türk yatırımlarının toplam sermaye pozisyonu tutarının 2,6 milyar dolara ulaştığı tahmin edilmektedir.

Federal, bölgesel ve yerel olmak üzere üç farklı kategoride vergi sistemi olan Rusya'da; genelde yabancı yatırımcıları çekmek için bölgesel yönetimler ilgili mevzuat çerçevesinde belirlenmiş olan bölgesel vergilerin bir bölümünde indirim uygulayabilmektedir. Rusya'daki Özel Ekonomik Bölge (ÖEB)'ler ise vergi indirimi ve muafiyeti uygulamaları marifetiyle ülkeye yatırım çekmek için kullanılan en etkili politika araçları arasında yer almakta olup, hâlihazırda ülkede dört farklı kategoride olmak üzere toplam 36 adet ÖEB bulunmaktadır. Rusya'da kurulu ÖEB'lerde 15 Mart 2021 tarihi itibarıyla 41 ülkeden 149'u yabancı yatırımcı olmak üzere toplam 856 firma tarafından 15 milyar dolardan fazla yatırım taahhüdünde bulunulmuştur. Halihazırda 497 milyar rublelik (6,6 milyar dolar) yatırımın da tamamlandığı ÖEB'lerde 42 bin kişiye iş imkanı sağlanmış bulunmaktadır.

C.2) Turizm

2019 yılının Türkiye ve Rusya'da kültür ve turizm yılı olarak ilan edilmesi, karşılıklı etkileşimin artırılması bakımından önemli bir kilometre taşı olarak değerlendirilmektedir. Nitekim, 2019 yılında ülkemizi ziyaret eden Rus turist sayısı %17,9'luk bir artışla 7 milyona ulaşmış, bu kapsamda elde edilen döviz geliri 3,5 milyar doları aşmış ve böylelikle Rus vatandaşları Türkiye'yi ziyaret eden yabancı ülke vatandaşları arasında ilk sıradaki yerini korumuştur. Ancak; 2020 yılında COVID-19 pandemisi ve bu kapsamda getirilen seyahat kısıtlamaları nedeniyle ülkemizi ziyaret eden Rus turist sayısı 2,1 milyona gerilemiştir.

C.3) Sağlık Turizmi

60 yaş üzeri erkek ve 55 yaş üzeri kadın sayısının toplam nüfus içindeki payının % 26 seviyesinde olduğu Rusya, tedavi amacıyla ülkemize en fazla hasta gönderen ülkeler arasında yer almaktadır. Özellikle son yıllarda, Rus hastaların tedavi amacıyla yurt dışına daha fazla yöneldikleri gözlemlenmekte olup; İsrail, Almanya, İsviçre, Avusturya, İtalya, Güney Kore ve Türkiye, Rus hastaların tedavi amacıyla en çok tercih ettikleri ülkeler arasında ön planda yer almaktadır. Rus hastaların en fazla çocuk sağlığı ve hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, ortopedi ile travmatoloji branşlarını tercih ettiği görülmektedir.

Türkiye'yi, tedaviye yönelik hizmetlerden yararlanmak üzere tercih eden Rus vatandaşlarının genel olarak; daha çok orta ve üst düzey gelir grubunda olanlardan müteşekkil olduğu, bu gruptaki insanların tercihlerinde belirleyici olan hususun ise, ileri derecede uzmanlık gerektiren müdahale ve ileri teknolojiye duyulan ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Ülkemizin ılıman bir iklime sahip olması ve Rusların en çok tercih ettiği turizm destinasyonlarından biri olması sebebiyle, Rus hastaların ülkemizin termal sağlık turizmi kuruluşları ile alternatif tıp ve yaşlanma karşıtı tedaviler öneren sağlık merkezlerine daha fazla yönlendirilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, Rusya'nın kalp hastalıklarına bağlı ölümlerin dünyada en yüksek olduğu ülkeler arasında yer aldığı da göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizin bu alanlardaki tedavi altyapısı ve imkânları dikkate alınarak, bu alandaki hizmetlere odaklanılmasında da fayda olduğu değerlendirilmektedir.

C.4) Lojistik

Türkiye ile Rusya arasındaki kapsamlı ticari ve ekonomik ilişkiler, Türk menşeli mal ve hizmetlerin Rus pazarına ulaşımını ikili ilişkiler açısından en önemli konulardan birisi haline getirmiş, bu çerçevede iki ülke arasındaki lojistik hizmetlerinin önemini artırmıştır. Ancak; ikili ticaretin yapısı, Rusya ile ülkemiz arasında karayolu taşımacılığı konusunda bir asimetri oluşturmaktadır. 2020 yılında, Türkiye'den Rusya'ya ihraç edilen ürünlerin %36,9'u karayolu, %58,1'si denizyolu ve %2'si havayolu ile taşınmıştır. Rusya'dan ithal edilen ürünlerin taşınmasında ise %77,9 oranında denizyolu, %17,7 oranında boru hattı kullanılmıştır. Anılan ülkeden ithalatımızda karayolu ve havayolu taşımacılığının payları ise sırasıyla %1,7 ve %2,6'dır.

Öte yandan, Dünya Bankası tarafından gümrük işlemlerinin etkinliği, taşımacılık altyapısı, uluslararası gönderilerin rekabetçi fiyatlandırma kolaylığı, lojistik hizmetlerin kalitesi, gönderilerin takip edilebilirliği ve işlem süreleri dikkate alınarak hazırlanan 2018 yılı Lojistik Performans Endeksi sıralamasında Rusya 160 ülke arasında 75'inci sırada yer bulabilmiştir. Ülkemiz aynı endekste 47'nci sırada yer almaktadır.

C.5) Limanlar

Rusya toplamda 62 limana sahiptir. Kuzeyde yer alan Arkhangelsk limanı genel kargo; Murmansk limanı konteyner, toplu yükleme, petrol, soğutuculu konteyner kargo; Karadeniz'de yer alan Novorossisk limanı petrol, genel kargo, toplu yükleme; Tuapse limanı petrol; Baltık kıyılarında yer alan St. Petersburg limanı genel kargo, konteyner, feribot ve yolcu taşıması; Ust-Luga limanı genel kargo, petrol, konteyner; doğuda yer alan Vladivostok limanı genel kargo, petrol; Nakhodka limanı ise genel kargo, konteyner, toplu yükleme alanlarında faaliyet gösteren en önemli limanlardır. Ülkenin Karadeniz'de 12 limanı mevcuttur. Rusya'ya deniz yoluyla gerçekleşen ihracatımızın önemli bir kısmını karşılayan Gelencik Limanı 2 yıl süreyle tadilata girmiştir. Gelencik Limanı mevcut durumda Port Kafkas Limanı'na taşınmıştır.

Öte yandan, Rusya'nın 2030 Stratejik Planı kapsamında, ülke genelinde yer alan bütün limanların altyapı ve üstyapı tesislerinin yenilenmesi, modern standartlara ulaştırılarak, dış ticaretin daha aktif ve hızlı hale getirilmesi hedefi uyarınca, özellikle ülkemiz müteahhitlik firmaları açısından bahse konu modernizasyon sürecinde önemli fırsatların oluşacağı öngörülmektedir.

C.6) Referans Fiyat Uygulaması

Rusya'da birçok mal grubunda gümrük kıymetinin tespiti açısından referans fiyat uygulaması yapılmaktadır. Rus Gümrük İdaresince fiyat açısından riskli olduğu değerlendirilen muhtelif ürünlerde belirlenen asgari kıymetlerin altında kalan beyanlar kabul edilmemekte, malın girişine ancak asgari kıymet üzerinden vergi alınması kaydıyla izin verilmektedir. Bu uygulama, gümrük idaresi içinde 'sirküler' yoluyla yürütülmekte ve kamuya ilan edilmemektedir. Buna karşın, referans fiyat uygulaması bulunmayan mallar açısından ise beyan edilen fiyatların gerçeğe uygunluğunu tespitinde her bir gümrük idaresi bağımsız hareket

edebilmektedir. Referans fiyat uygulamalarına yönelik idari yargı yolu açık olsa da dava süreçleri uzun süre alabilmektedir.

C.7) Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GSP)

Ülkemiz, gelişmekte olan ülkeler statüsünde kabul edilmekte ve üçüncü ülke menşeli ürünlerin ithalatındaki gümrük vergilerinin %25'i oranında indirim yapılarak Türk menşeli muhtelif ürünlerin ülkeye girmesine imkan sağlanmaktadır. Söz konusu indirimden yararlanmak için FORM A menşe belgesinin ibraz edilmesi gerekmektedir.

Ancak; Avrasya Ekonomik Birliğinin ana yürütme organı olan Avrasya Ekonomik Komisyonu Konseyinin 05/03/2021 tarihli toplantısında; gelişmekte olan ülkeler listesinde bulunan 103 ülkeden aralarında Türkiye, Çin, Güney Kore, Arjantin ve Brezilya'nın da bulunduğu 75 ülke GSP kapsamından çıkarılmıştır. Söz konusu uygulama değişikliği, 12 Ekim 2021 tarihinden itibaren yürürlüğe girecektir.

C.8) Gümrük İşlemleri

Avrasya Gümrük Birliğine ihraç edilen mallara ilişkin olarak gümrük vergisi ve sair mali yükümlülüklerin ödenmesi gerekmektedir. Rusya sınır gümrük idaresinde; ithalatçı, distribütör, nakliye firması veya gümrük müşaviri tarafından gümrük ödemeleri yapılmalı ve gerekli belgeler eksiksiz olarak ibraz edilmelidir. Gümrük beyannamesine ilaveten, Rus gümrüklerinde gerekli olan diğer belgeler; eşya kıymetini tevsik edici belgeler (Satıcı tarafından onaylanmış fiyat listesi, fatura, ihracat beyannamesi örneği), taşıma belgeleri, gerekli uygunluk sertifikaları, menşe belgesi, varsa lisans ve izinler ve sigorta poliçesi (CIP, CIF taşıma şekli ise) şeklinde sıralanabilir.

C.8.1) Gümrük Vergileri

Rusya'da tarife cetvelinde yer alan eşyaların yaklaşık %85'inin gümrük vergileri 'ad valorem' (gümrük kıymetinin belirli bir oranı) olarak belirlenmiştir. Geri kalan eşya grubunda ise 'ad valorem' ve 'spesifik' (birim miktar üzerinden sabit tutarlı) vergilerden yüksek olanının esas alınması şeklinde kombine yöntem kullanılmaktadır. Rusya'nın DTÖ'ye 22 Ağustos 2012 tarihindeki üyeliğini müteakip ortalama gümrük tarife oranı %7,8 olarak uygulanmaya başlanmıştır (Bağlı ortalama tarife oranı ise %8,6'dır). Rusya'nın ağırlıklı ortalama yöntemiyle hesaplanan gümrük vergisi oranı ise 2020 yılında %4,2 seviyesinde tezahür etmiştir. Ayrıca nihai ürünlerde %15, muhtelif tarım ürünlerinde (et ürünleri ve içecekler) ise fasıl bazında ortalama %30'lara ulaşan yüksek gümrük vergileri de uygulanmaktadır.

Rus gümrüklerinde en çok dikkat edilen husus, gümrük kıymetinin doğruluğunun tespitidir. Özellikle bağlı şirkete yapılan taşımaların risk teşkil ettiği değerlendirilebilmektedir. Anılan risk grubuna yönelik vergi denetimlerinde ise 'transfer fiyatlandırması' en çok dikkat edilen hususlar arasında yer almaktadır.

C.8.2) Katma Değer Vergisi (KDV) ve Diğer Gümrük Yükümlülükleri

Rusya'da ürünlerin büyük bir kısmında uygulanan KDV oranı 2019 yılından itibaren %20 olarak belirlenmiştir. Ancak, uluslararası taşımacılık hizmetleri, ihracat ve serbest bölgelere satışlar gibi bazı işlemler vergiden muaf tutulmaktadır. Ayrıca, başta muhtelif yaş meyve sebze ürünleri olmak üzere bazı gıda maddeleri, kitaplar, çocuk ürünleri, medikal ürünler ve ilaçlar gibi muhtelif ürünlerde uygulanan KDV oranı %10 olarak belirlenmiştir. Rusya'da KDV ödemeleri, vergi dönemini takip eden ayın 25'inci gününe kadar yapılmaktadır (Bir ay arayla 3 eşit taksitle de ödenebilmektedir).

İthal edilen ürünün Rusya'ya girişinde ise gümrüklenmiş değer üzerinde KDV hesaplanmaktadır. Ayrıca, her bir gümrük beyanı için gümrük yetkililerince işlem ücreti alınmaktadır. İlaveten; alkollü içkiler, muhtelif tütün mamulleri, petrol ürünleri ve muhtelif kara taşıtlarının ithali esnasında özel tüketim vergisi de tahsil edilmektedir. Öte yandan, Rusya'nın

Türkiye de dahil olmak üzere toplam 80 ülke ile çifte vergilendirmeyi önleme anlaşması bulunmaktadır.

Rusya tarafından uygulanmakta olan gümrük ve katma değer vergisi oranlarına <https://www.alta.ru/tnved/> ve <https://www.alta.ru/taksa-online> bağlantı adreslerinden ulaşabilmektedir.

D) GÜNCEL BİLGİLER

D.1) İş Ortamı

Dünya Bankası'na her yıl düzenlenen ve ülkelerin iş yapılabilirliğini irdeleyen iş yapma kolaylığı (Doing Business) çalışmasının 2020 raporuna göre; iş yapılabilirliği açısından 2011 yılında 120'nci sırada yer alan Rusya, 190 ekonomi içerisinde 28'inci sıraya yükselmiştir. Dünya Bankasının bahse konu raporunda 33'üncü sırada yer verilen ülkemiz ise özellikle yatırım, dış ticaret ve vergi alt göstergelerinde Rusya'ya göre daha üst sıralarda yer almaktadır.

Diğer taraftan, Dünya Bankasının İş Kurma Endeksi sıralamasında ise Rusya 40'ıncı sırada yer almaktadır. Rus mevzuatına göre şirketler, ancak yetkili devlet kuruluşlarına kayıt işleminden sonra hükmi şahsiyet kazanmaktadır. Rusya'da tamamen yabancı sermayeli şirket kurmak da mümkündür. Bir limited şirketinin kuruluş süreci Moskova'da yaklaşık 11 iş günü almakta, ödenmiş sermaye miktarında ise herhangi bir alt sınır bulunmamaktadır. Diğer taraftan; şirket tüzüğünde görevler sınırlandırılmamışsa, Rusya'da genel müdür unvanını haiz yöneticiler geniş yetkilerle donatılmıştır. Bu hususların, Rusya'da firma kuran veya bu ülkeye ihracat yapan girişimcilerimizce evveleminde dikkate alınması büyük önem arz etmektedir.

D.2) Perakende Sektörü

147 milyona yaklaşan nüfus büyüklüğüyle Rusya, başta gıda ürünlerinde olmak üzere oldukça önemli bir tüketim gücü taşımaktadır. 2020 yılında ülkenin perakende sektöründe oluşan satış hacmi yaklaşık 33,8 trilyon rubleye (\$462,5 milyar) ulaşmış, bunun yarıya yakın kısmı ise (\$226,5 milyar) gıda ürünlerinin satışından elde edilmiştir. Söz konusu yüksek tüketim potansiyeli dikkate alındığında, Rusya'nın özellikle gıda, hazır giyim ve elektronik ürünlerde birçok tedarikçi ülkenin hedef pazarı konumundaki yerini halihazırda korumakta olduğu değerlendirilmektedir.

Rusya'da en büyük 10 perakende zinciri toplam piyasanın dörtte birine yakın bir bölümüne hakim durumdadır. Söz konusu ilk 10 firmanın 6'sı [X5 Perakende Grup (*Perekrestok, Karucel ve Pyaterochka*), Magnit, Lenta, Auchan Perakende, Dixy ve Metro] Rus coğrafyasında gıda pazarına girişte en önemli kilit işlevini gören perakende zincirlerdir. Rekabetçi fiyatlardan sürdürülebilir ürün tedariği, orta/alt gelir grubuna hitap eden zincir marketlerde önceliklendirilmektedir. Orta/üst gelir grubuna yönelik zincir marketlerde ise ekseriyetle kalite odaklı bir satış stratejisi benimsenmekte, muhtelif dönemlerde farklı gelir gruplarındaki tüketicileri cezbedecek seviyelerde indirimler de mutlak olarak uygulamaya geçirilmektedir. Zira, fiyat yönlü promosyon faaliyetleri Rusya'da tüketici tercihlerinde oldukça belirleyici olabilmektedir. Nitekim, Ipsos Comcom tarafından yapılan kamuoyu araştırmasının sonuçlarına göre, halihazırda **Rus halkının yarısından fazlasının**, market alışverişlerinde **sadece** indirimli ürünleri tercih ettiği, indirimde olmayan ürünleri satın almaya yönelmediği, diğer bir ifadeyle indirimde ürün yoksa, ilgili marketten alışveriş **yapmadığı** görülmektedir. Son 3 yıllık veriler ise ülkede düşük gelir grubuna hitap eden ve tamamen indirimli ürün satışı yapan mağaza sayısının %24,7 oranında arttığına işaret etmektedir. 2020 yılında %2,7 olan indirimli ürün satışı yapan perakende zincirlerinin gıda sektöründeki toplam perakende cirosu içerisindeki payının 2025 yılında %4,5'e yükselmesi beklenmektedir.

Yukarıda belirtilen zincir marketlere ilaveten Azbuka Vkusa da muhtelif ölçeklerde Rus coğrafyasında tüketicilere yaygın olarak ulaşmaktadır. Ayrıca, yetiştiricilik ve et işlemede lider

konumda bulunan Miratorg firması da benimsediği doğrudan pazarlama stratejisi kapsamında kendi imalatı ürünlerin yanı sıra, meyve sebze, kuru ve işlenmiş gıda ürünlerinin satışa sunulduğu orta ve küçük ölçekli zincir marketlerini yaygınlaştırmaktadır.

D.3) E-Ticaret

COVID-19 pandemisi sürecinde pazara giriş uygulamalarında görülen en önemli gelişme **e-ticarete** yönelimin hızlı bir şekilde artmasıdır. Özellikle pandeminin ekonomik etkilerinin en çok hissedildiği Nisan-Mayıs döneminde birçok zincir marketin e-ticaret platformu kapsamındaki satışlarında önemli seviyelerde artışlar görülmüştür. Bu vesileyle, 2020 yılında Rusya’da e-ticaret hacmi %59 oranında artarak 3,2 trilyon rubleye (\$43,7 milyar) ulaşmıştır. Toplam satışların %86’sı ise yurt içi e-ticaret sitelerinden gerçekleştirilmiştir. Söz konusu satışlarda ev eşyaları (%28,2), hazır giyim ve ayakkabı (%21) ile gıda ve yemek hizmetleri (%10,2) ön plana çıkmaktadır¹.

Söz konusu yapıda özellikle e-ticaret uygulamalarını gıda ürünlerine yönelik olarak ilk defa kullananların sayısındaki artış ile gıda ürünlerinde kısa raf ömrüne sahip süt ve süt mamulleri ile et ürünlerine yönelik harcamalarda görülen artış, gıda ürünlerinde tüketici seviyesinde tecrübe edilen yapısal önyargıların aşıldığı izlenimini vermektedir. Nitekim, 2020 yılında gıda ürünlerinde e-ticaret hacmi %214 artarak 135 milyar rubleye (\$1,8 milyar) ulaşmış olup, Moskova ve St. Petersburg şehirleri gıda ürünlerine yönelik e-ticaret işlemlerinde ön plana çıkmaktadır.

2020 yılı itibarıyla, sınır ötesi e-ticarete vergilendirmeye ilgili bazı uygulamalar hayata geçirilmiştir. Bu çerçevede, e-ticarete konu olan ürünün koli bedelinin değerinin **200 avroyu ya da 31 kiloyu aşmaması** gerekmektedir. Söz konusu bedelin veya miktarın aşıldığı durumlarda ise, **koli değerinin %15’i oranında ve en az 2 avro/kg** gümrük vergisi uygulanmıştır.

D.4) Sertifikasyon

Avrasya Ekonomik Topluluğu Komisyonunun 25 Aralık 2012 tarihli ve 293 sayılı Kararı uyarınca; Gümrük Birliğinde uygulanacak olan Sertifika biçimleri Teknik Düzenlemeler çerçevesinde yasalaşmış ve 15 Şubat 2013’ten itibaren uygulamaya başlanmıştır. Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) üyesi her ülke için ayrı ayrı belge alma zorunluluğunu ortadan kaldıran ve zaman tasarruf sağlayarak ülkeler arasındaki ticaretin hızlanmasına vesile olan mevcut Teknik Düzenleme sistematüğünde “EAC Uygunluk Sertifikası” ve “EAC Uygunluk Beyanı” şeklinde 2 çeşit sertifika tipi bulunmaktadır.

“EAC Uygunluk Sertifikası”, belirli sayıdaki ürün için, parti bazında ya da 1,2, 3, 4 ve 5 yıllık seri üretim bazında düzenlenebilmektedir. Sertifikasyon için numune testi ve üretim yapılan fabrikaya ziyaret gereklidir. “EAC Uygunluk Beyanı” ise, Gümrük Birliği veri tabanında kayıt edilmektedir. Başta makina ve ekipman güvenliği konusuna giren endüstriyel ürünler uygunluk beyanı kapsamında yer almaktadır. Belirli sayıdaki ürün için, parti bazında ya da 1, 2, 3, 4 ve 5 yıllık seri üretim bazında düzenlenebilen “EAC Uygunluk Beyanı” için numune testi, üretim yapılan fabrikaya ziyaret ve sertifikasyon süresince yıllık inceleme gerekli değildir.

EAC sistematüğü kapsamına girmeyen ürünler için her ülkenin kendi kuruluşlarından o ülkenin kalite belgesini almak gerekebilmektedir. Rusya’da GOST Sistemi gönüllülük esasıyla uygulanmaya devam etmektedir. Ayrıca; daha çok insan vücuduna direkt temas eden veya solunum yoluyla etkili olabilen ürünlerden parfüm ve kozmetikler, oyuncaklar, çocukların kullanabileceği tüm gereçler, mobilya, temizlik malzemeleri, muhtelif boya ve kimyasal ürünler, ev kimyasalları, mutfakta kullanılan bazı araç gereçler ile çocuk bezi ve benzeri ürünler için SGR (Hijyen) Sertifikası verilmektedir. Üretim, depolama ve nakliye işlemleri dahil olmak üzere ürünlerin insan sağlığına uygunluğunu kanıtlamak açısından AEB’de bu belgenin alınması

¹ 2020 yılında en fazla işlem hacmine sahip e-ticaret sitelerinin listesine <https://www.top100.datainsight.ru/> adresinden ulaşılabilmektedir.

zorunludur. Diğer taraftan; yangına karşı güvenlik konusunda oldukça hassas olan Rusya'da bazı ürünlerin ithalatında yangına dayanıklılık, yanan ürünlerin çıkardıkları gazların zehirli olup olmadığı, yangının yayılma hızı, çıkardığı dumanın oranı gibi değerleri gösteren “Rusya Yangın Sertifikası” gerekmektedir. Anılan sertifika; muhtelif inşaat malzemeleri, yangın sinyal sistemleri ve bu sistemlerde kullanılan kablolar, yangını önleyen ya da geciktiren malzemeler, yangın dolapları, yangın söndürücüler, elektrik kabloları, doğalgaz ya da gazla ilgili mekân içerisinde bulunabilecek kombi ve kazan gibi ürünler için düzenlenmektedir.

D.5) Etiketleme Uygulaması

Rusya’da 2024 yılına kadar kayıt dışılığın azaltılması ve tüketici refahı da gözetilerek eşit rekabet koşullarının tesisinin sağlanması amacıyla dijital ekonomiye geçişin bir parçası olarak; tüm ithal ürünlerin, “QR” kodlarıyla etiketlenerek ülkeye girişinden nihai tüketiciye ulaşmaya kadarki sürecinin izlenebilmesi amacıyla “Birleşik Ürün Etiketleme ve Takip Sistemi” ihdas edilmiştir. Anılan sistemin koordinatör kurumu, “Sanayi ve Ticaret Bakanlığı”; sistemin oluşturulması, uygulanması ve işletilmesinden sorumlu kurum (kodların üretimi ve dağıtımı), “Geliştirme ve Teknoloji Perspektifleri Merkezi Başkanlığı” (CRPT); sistemin işleyişinin kontrolünden sorumlu kurum, “Dijital Gelişim, Haberleşme ve Kitleli İletişim Bakanlığı”; düzenleyici kurum ise “Maliye Bakanlığı” olarak belirlenmiştir.

Ülkemizin Rusya’ya ihracatında önemli yer tutan muhtelif ürünlerde etiketleme sisteminin tesis edilmesi süreci devam etmektedir. Bu kapsamda; ilk olarak, 12 Ağustos 2016 tarihinde kürk manto ürününde pilot uygulamaya başlanılmıştır. Muhtelif tütün mamullerinde ise 1 Mart 2019 tarihinde etiketleme uygulamasına geçilmiştir. 11 Ocak 2021 tarihinden itibaren ise, nikotin içeren tüm ürünlerin 28 Şubat 2022 tarihine kadar etiketlenmesi projesine başlanmıştır.

Rusya’ya ihracatımızda önemli yer tutan ayakkabı ürünlerine yönelik zorunlu uygulamaya 1 Temmuz 2020 tarihinde başlanmıştır. Muhtelif tekstil ve hazır giyim ürünlerinde zorunlu uygulamaya geçiş tarihi 1 Ocak 2021 olarak belirlenmiştir. Hafif sanayi ürünleri kalıntılarının etiketleme zorunluluğu ise 1 Mayıs 2021 tarihine kadar uzatılmıştır.

Süt ürünlerinden dondurma ve peynir için **1 Haziran 2021**, diğer süt ürünleri için ise **1 Eylül 2021'den** itibaren etiketleme uygulaması zorunlu hale gelecektir.

1 Ekim 2020 tarihinden önce Rusya Federasyonu topraklarında üretilen veya ithal edilen parfümlerin bilgi sisteminde tescile (malların açıklamasına) tabi olarak etiketlenmesi işlemlerinin **31 Ekim 2021'e kadar** tamamlanması gerekmektedir.

Etiketsiz ürünlerin ithali, fotoğraf makinalarında 1 Ekim 2020, lastiklerde ise 1 Kasım 2020 tarihinden itibaren yasaklanmıştır. Paketlenmiş su, alkollü içecekler, bisiklet ve tekerlekli sandalyelerin etiketleme uygulamasına ilişkin pilot projeler ise devam etmektedir.

Anılan tüm ürünlerin transit ticareti ve geçici ithalatı ise kapsam dışında tutulmaktadır.

Ürünlerin zorunlu tanımlanmasını içeren etiketleme işleminin, eşyanın gümrüklenmesi öncesinde tercihen üretim tesislerinde veya Rusya’da, gümrükleme işleminden önce depolarda tamamlanması gerekmektedir. Etiketlemede sorumluluk ithalatçıya ait olup, etiket veya barkod bilgilerinin üreticilere ithalatçılar tarafından ulaştırılması gerekmektedir. Diğer taraftan, Rus yetkililerce; sektörün uyum süreci, stok durumu ve Rus yetkili kurumlarının sisteme dahil olma süreçlerinde görülen sıkıntılar sebebiyle ürün bazında ilave geçiş sürecinin resmi olarak uygulanabileceği belirtilse de; etiketleme uygulamasına son tarih beklenmeden ivedilikle geçilmesinin, özellikle sevkiyat bazında yaşanacak sorunların çözümü ve iş sürecine ilişkin elde edilecek tecrübe açısından öncelik arz ettiği değerlendirilmektedir.

D.6) İthal İkameci Politikalar

Rusya’da 2014-2016 yılları arasında ciddi şekilde hissedilen ekonomik kriz, ülkede bir takım sistemsel değişiklikleri de beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda, hâlihazırda doğal kaynaklara bağımlılık sebebiyle ülkede “ithal ikameci sanayileşme” eğilimi öncelik kazanmıştır. Rusya’da yerel üretimin acilen artırılması gereken temel alanlar olarak; muhtelif sanayi ürünleri ile tarım makineleri gösterilse de, ülkenin son dönemde agresif bir politika ve ithal ikameci bir anlayış izlediği izlenimi veren bir diğer alan da tarım sektörü olmuştur. Nitekim, batılı ülkeler tarafından Rusya’ya karşı uygulanan yaptırımlara cevaben Rusya tarafından 2014 yılının Ağustos ayından itibaren aralarında yaş meyve ürünlerinin de olduğu muhtelif tarım ürünlerinde (et, balık, tuz, muhtelif işlenmiş ürünler) ithalat yasağı getirilmiştir. Ayrıca, 2024 yılı tarım ürünleri ihracatında 45 milyar dolarlık bir hedef belirlenerek ülkede sektörün uluslararası rekabetçiliğinin artırılmasına yönelik destek paketleri ve ulusal projeler ihdas edilmiştir. İlgili kamu programlarında ithal ikameciliğin tesisine yönelik düzenlemelere yer verilmek suretiyle söz konusu uygulamalar resmi bir devlet politikası özelliği kazanmıştır.

Rus ekonomisinde ithal ikameci politikaların COVID-19 pandemi sonrası süreçte daha da revaçta olacağı beklenilmektedir. Nitekim, 2020 ve 2021 yıllarında yaklaşık 1 trilyon ruble tutarında bir kaynağın aktarılacağı **ithal ikameci politikaları** destekleyici bir uygulama planı oluşturulmuş bulunmaktadır. Bu kapsamda; entegre ve yüksek teknolojili ithal ikameci projelerin desteklenmesi ve sektörde yeni korumacı önlemlerin alınması öngörülmektedir. Yerli ürünlerin menşeyini dijital ortamda doğrulayan bir mekanizma oluşturularak, yerli ürünlerin kamu alımlarında önceliklendirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca; genişletilmesi öngörülen tercihli rejim kapsamında kamu desteklerinde satın alınan ürünlerin yerlilik oranının esas alınması ve ithalat imkanlarının tedarikçi firmaların Rus ekonomisindeki yatırım seviyesine bağlanması planlanmaktadır. İthal ikameci politikalar kapsamında tesis edilmesi öngörülen söz konusu tercihli rejimin, özellikle anılan ülkeye yönelik bazı sektörlerdeki doğrudan yatırımların önemini artırması beklenmektedir.

E) RUSYA PAZARINA YÖNELİK GENEL DEĞERLENDİRMELER

- Rusya’da yerleşik firmaların öz sermayeleri ticari hayatın olağan akışından farklı olarak genellikle oldukça düşük seviyelerde belirlenebilmektedir. Bu nedenle, ihracatta güvenilir ödeme şekillerinin tercih edilmesinde fayda bulunmaktadır. Ayrıca, Rus gümrüklerinde zaman zaman farklı, beklenmedik ve karmaşık uygulamalarla karşılaşılabilir. Bu nedenle, Rusya’ya yapılan ihracatta FOB teslimi yapılmasının daha uygun olacağı değerlendirilmektedir.
- Rusya’da, şirket kurma aşamasında Ticaret ve Sanayi Odalarına üye olma zorunluluğu bulunmamaktadır. Aynı şekilde bölge ya da şehirlere göre ihracatçı birlikleri de mevcut değildir. Dolayısıyla, Rusya’da gerek üretici gerekse ithalatçı veri tabanlarına sağlıklı bir şekilde ulaşılması oldukça zordur. Ayrıca, Rusya’da firmalar sık aralıklarla el değiştirebilmekte, kurumsal yapıdaki firmalar ise yine kurumsal e-posta adreslerine iletilen çok sayıda mesajı güvenlik duvarı uygulamalarıyla engelleyebilmektedir. Sonuç itibarıyla; Rusya’da ilk aşamada e-posta marifetiyle uygulamaya geçirilen bir pazara giriş stratejisinin müspet bir şekilde sonuçlanmasının nispeten daha düşük bir olasılık olduğu değerlendirilmektedir. Bu itibarla, ithalatçı firmalar nezdinde yürütülecek çalışmalarda anılan hususların dikkate alınmasında fayda görülmektedir.
- Rus ticaret hayatında, Rusya’da yerleşerek ülkede mağaza, ofis veya üretim tesisi açan firmaların daha fazla başarılı oldukları müşahede edilmektedir. Zira; Rus perakende zincirleri ya da ithalatçıları, ihracatçının ofisinin Rusya’da olması durumunda, özellikle ulaşılabilirlik ve olası sorunların çözümü noktasında bu şirketleri daha fazla tercih edebilmektedir. Rusya’da şirket açma imkanı olmayan firmalarımızın ise, Rus pazarını bilen ve Rusça’ya hakim yetkili temsilci/danışman ya da distribütör kullanımını esas alan bir pazara giriş stratejisi benimsemesi ve istihdam politikalarını buna göre düzenleyerek Rus coğrafyasını ve Rusça bilen personel istihdam etmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, firmalarımızın; başta internet sayfaları olmak

üzere, Rus pazarına özel Rusça çalışmalar yapmaları, tanıtım materyalleri ile ürün broşürlerini Rusça hazırlamaları elzem görülmektedir.

- Rusya'da ticareti geliştirici en geçerli faaliyet fuar katılımıdır. Rus firmaların ülkelerinde gerçekleşen fuarlara büyük bir ilgi duyması ve burada iş bağlantıları yapması, ülkemiz firmaları açısından büyük fırsatlar yaratmaktadır. Dolayısıyla, Rus pazarını hedefleyen firmalarımızın fuarlara aktif olarak katılmalarının, gerek Rus pazarına ilişkin güncel durumun yerinde incelenmesi, gerekse müşteri bulunması noktasında önem arz ettiği düşünülmektedir. Rusya'da düzenlenen fuarlar ile Ticaret Bakanlığımızca sağlanan fuar desteklerine ilişkin bilgiler <https://www.ticaret.gov.tr/ihracat/fuarlar> adresinde yer almaktadır. Ayrıca, Rusya'da düzenlenen tüm fuarlara ilişkin bilgilere <https://www.exponet.ru/>, <https://expomap.ru/>, <https://worldexpo.pro/> ve <https://www.auma.de> sitelerinden ulaşılabilmektedir.
- Rus vergi ve ticaret hukukunda ülkemize göre önemli farklılıklar bulunmaktadır. Vergide zaman aşımı, fiili denetimler, şirket yönetim kurullarında karar alma süreçleri ve benzeri konularda mevcut olan farklı mevzuat hükümleri ve uygulamalar nedeniyle firmalarımızın pazara giriş stratejilerini alacakları profesyonel danışmanlık hizmeti doğrultusunda belirlemeleri ve pazarda tutunma ile markalaşma aşamalarında da yine profesyonel hizmet alımına devam etmeleri gerektiği değerlendirilmektedir.
- COVID-19 pandemisi sürecinde oluşan yeni dinamikler çerçevesinde mal ve hizmet satın alımındaki tüketici tercihleri Rusya'da da yeniden şekillenmeye başlamıştır. Örnek olarak; konut tercihlerinde müstakil ve bahçeli evler ön plana çıkmaya, apartman dairelerinde ise balkonlu seçenekler tercih edilmeye başlanmıştır. Pandemi dönemini müteakip yeniden şekillenen tüketim tercihlerindeki söz konusu gelişmeler doğrultusunda hizmet sektöründe ürün yelpazesinin genişleyeceği, mal ticaretinde ise özellikle belirli ülke menşeli ürünlere yönelik eğilimlerin azalacağı ve aralarında meyve-sebze mamulleri, tarımsal makineler, tıbbi mobilyalar ve mutfak eşyalarının da bulunduğu muhtelif ürünlerde ihracat fırsatlarının artacağı değerlendirilmektedir.